Chrtnictví (II.)

Zapomenuté umění lovu

MARTIN ŘÍHA

Foto Facebook Klubu chrtníku

„Význam chrtů jako loveckých psů je u nás i v jiných zemích už jen historický. Žijeme však v době renesance mnoha historických oborů lidských zájmů a činností, jako je sokolnictví, stará hudba, zpěv, šerm a jiné. Je možné, že dojde i k obnovení chrtích lovů, abychom znovu viděli ladnost a krásu běhu těchto výjimečných psů."
Jiří Andreska, *Tisíc let myslivosti* (1993)

Ve *Světě myslivosti* č. 7/2025 jsme věnovali pozornost historii chrtnictví. Zabývali jsme se tímto starým způsobem lovu s pomocí chrtů v Africe, Asii a Evropě včetně našich zemí, kde se chrtnictví stalo ve šlechtických kruzích zejména v 16. století oblíbenou kratochvílí. Tato situace se však v Evropě později změnila. A jaká je dnes?

SOUMRAK CHRTNICTVÍ V ZÁPADNÍ EVROPĚ

Na přelomu 17. a 18. století započal soumrak chrtnictví. V roce 1781 vydal císař Josef II. patent o zrušení nevolnictví a o pět let později řád o myslivosti neboli všeobecný honební patent, upravující myslivost v habsburské monarchii. Jeho zavedení znamenalo uvolnění poddaných v robotách při honech, úpravu ochrany polních plodin, povinnost hradit škody způsobené lovem a zvěří atd. Kvůli tomu nastal odklon od lovu s chrty, zintenzivnil se chov drobné zvěře a v této souvislosti došlo k rozvoji zbraní s hromadnou střelou.

Vlivem rozkvětu palných zbraní a nutnosti platit škody na úrodě způsobené

honbou došlo k omezení štvanic na koních se psy. Evropská šlechta se také dostávala čím dál tím více pod tlak lidu a v některých státech si již nemohla dovolit honosné a okázalé lovy. První zemí, která lov s chrty zakázala, byla Francie. Tamní Červencová monarchie (1830–1848) značně připomínala návrat do let Velké francouzské revoluce. Oficiální název státu byl opět změněn na Království Francouzů a panovník Ludvík Filip se stejně jako jeho předchůdce Ludvík XVI. musel vzdát titulu král francouzský a navarrský a přijmout titul král Francouzů. Zákon ze dne 3. května 1844 zakázal právo lovit s chrty a tato právní norma je ve Francii stále základem organizace myslivosti jako celku.

Výsledky francouzské únorové revoluce v roce 1848 se projevily v březnové revoluci v německých zemích i v dalších státech Evropy. Tato série revolucí z let 1848 a 1849 nazývaná jako Jaro národů měla význam v prosazení měšťansko-liberální politiky a mnohde vedla k vlastnímu národnostnímu rozvoji. V důsledku těchto událostí byl roku 1848 lov s chrty zakázán v Německu. Spolu se zákazy zanikla i jednotlivá národní plemena chrtů jako windhund v Německu, fríský windhond v Holandsku nebo lévrier ve Francii.

LOV S CHRTY V RAKOUSKÉM MOCNÁŘSTVÍ

V Rakouském císařství včetně Čech se nicméně s chrty nadále lovilo. J. V. Černý uvádí v knize *Myslivost* z roku 1882 tyto způsoby lovu: „Zajíci se střílejí na čekání (posedě), při hledání na výskoku, při plouženi, při polovačce kruhové, na shonech lesních a polních; lapají se do sítí, štvou se chrty a střílejí se též při parforsní honbě." O chrtovi pak uvádí Černý v poměrně obsáhlé kapitole, že: „(...) opotřebuje se k lapání zajíců v běhu, lišek i srnců".

Zvláště oblíbený byl chrt v Uhrách. Časopis *Háj* v roce 1873 informuje o polních zkouškách chrtů, které se konaly na den sv. Huberta u Pešti: „Hlavním účelem těchto dostihů jest, aby chrti z celé země zde se shromáždili a jejich způsobilost se zkoušela. Hrabě Mikol. Esterházy věnoval na ceny asi tisíc zlatých."

Hospodář československý, ústřední list zemědělský pro Čechy, Moravu a Slezsko v roce 1891 psal o okázalých lovech s chrty v Uhrách: „K lovům sjely se veškeré společnosti lovecké z celé země a podzimní lovy s chrty bývaly zde zakončeny. Trvaly obyčejně celý týden a končívaly taneční zábavou. Chrti komitátu hevešského v předcházejících honech nemilosrdně zatlačili veškeré soudruhy své z komitátů sousedních, odnesli druhou a třetí cenu a o první závoditi směli dle počtu pointů jen dva, z nichž opět jeden byl hevešský a druhý szabolcsský, takže szabolesští v něj skládali jedinou naději. Byl to chrt mladého statkáře Benjamina P. (krátce Béni), zvaného jménem ‚Fecske' = vlaštovka, a protivník jeho z komitátu hevešského ‚Sólyom' = sokol. Oba chrti byli výteční sólisté a celá společnost v nemalém byla napnutá, kterému z obou dostane se letošního bilicum."

Ačkoli v roce 1903 již V. Fuchs řadil všechna plemena chrtů do přechodné skupiny „(...) psů domácích, k loveckým přechod tvořícím (...)", kteří „(...) jsou jak ozdobou salonů, maje všecky přednosti psů přepychových, tak i pýchou myslivců", stále se objevovaly zprávy o loveckém využití chrtů v Čechách.

V časopise *Česká myslivost* vyšel v roce 1904 článek s názvem „Proč se nyní barváře méně užívá?", který vyjmenovává objektivní příčiny poklesu zájmu o toto plemeno. Autor píše: „(...) ze dvou příčin. Jednak jest barvář nahrazen psy jinými, zvláště stavěči, jichž všestranných schopností dříve nikdo neznal, jednak zdokonalila se technika zbraní měrou netušenou (...). Bylo-li zvíře lehce škrábnuto po zvěřině, což poznáme pravidelně dle toho, že málo barví a barva brzy přestane, jest naprosto zbytečno sledovati je barvářem, jejž možno ostatně takovou marnou štvanicí velmi lehce pokaziti. Taková rána velmi brzo se zacelí, a zvíře zůstane na živu. Také poznáme podobný nástřel dle toho, že nalezneme po něm obyčejně chuchvalce odstřelené srsti (nikoli přeražené či přestřelené!). V jiných případech jest třeba k vyhledání padlého kusu cvičeného psa (na sněhu ovšem ani tohoto mnohdy není třeba). Užívá se k tomu rozmanitých druhů. U mnohých vrchností oblíben jest nyní chrt skotský (Deerhound, Hirschhund), jenž bývá pravidelným jich průvodcem při šoulačkách na zvěř vysokou (jeleny a laně). Vyniká ohromnou rychlostí, s jakou pronásleduje kus postřelený, byl-li naň hned po ráně poštván a strhne v krátkosti i zvíře špatně střelené. Ovšem jest třeba, aby zvíře po ráně viděl, což jest jedinou jeho vadou. Je to tzv. pes jelení (jelenodav), silný drsnosrstý chrt, barvy žlutohnědé, šedě žíhané, hodící se výborně k honbě zvěře vysoké, zvláště v skalnatých a hornatých revírech."

SITUACE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Po druhé světové válce byl ve státech tzv. východního bloku lov s chrty zakázán, neboť se neslučoval s novou představou komunistického resp. socialistického

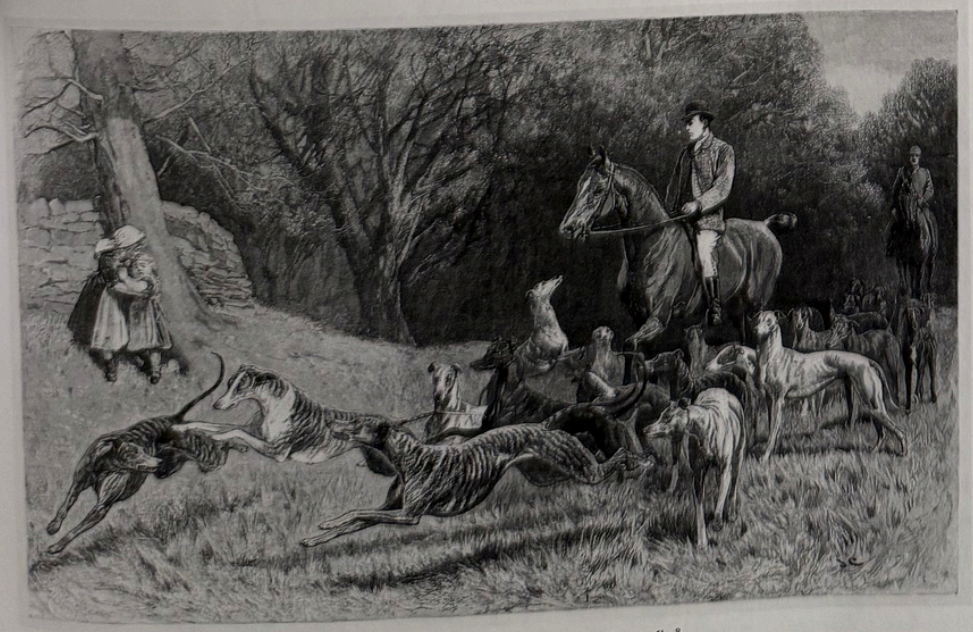

Lov s chrty na litografii z roku 1893. Repro Facebook Klubu chrtníků

Maďarsko umožnilo od roku 2016 lovit s chrty. Foto Facebook Klubu chrtníků

člověka. Paradoxně v Sovětském svazu však vznikly kolchozy specializované na lov s chrty a probíhalo v nich šlechtění speciálních loveckých plemen chrtů, jako je jihoruský stepní chrt. V Polsku a Maďarsku vedl zákaz a nezájem o chov až k samé hranici zániku národních plemen chrtů obou států.

V současnosti stále více sílí hlasy, které volají pro znovuzavedení chrtích lovů, nejen jako kulturního dědictví, ale také jako prostředku k udržení loveckých vlastností chrtích plemen. V této souvislosti byl v Maďarsku od 1. července 2016 (po novelizaci zákona o myslivosti) povolen lov s maďarskými chrty jako tradiční metoda lovu. Tím se Maďarsko zařadilo po bok Portugalska, Španělska a Irska ke státům, kde je tento způsob lovu legální.

V České republice není v současné době lov s chrty provozován, protože nemá oporu v zákoně. Potřebnými legislativními úpravami pro obnovu českého chrtnictví jsou:

- zařazení plemen chrtů do přehledu plemen, která mohou získávat loveckou upotřebitelnost;
- definice lovecké upotřebitelnosti pro chrty v § 14 odst. 1 vyhlášky č. 244/2002 Sb.;
- definice způsobu provádění zkoušek psů z výkonu v § 17 vyhlášky č. 244/2002 Sb.

Kohoutková výška chrtů přesahující 55 cm není legislativní překážkou, protože zakázaným způsobem lovu je podle ust. § 45 odst. 1 e) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, nahánění s pomocí psů v kohoutku vyšších než 55 cm pouze zvěře spárkaté, nikoliv lov lišky či zajíce. JUDr. Vladimír Čechura k tomuto tématu vyslovil odborný názor, že: „(...) zákon o myslivosti uvádí tento zákaz jen pro naháňky. Neplatí proto pro ploužení, kruhovou leč a českou leč (natláčku) (...)", tedy pro obvyklé způsoby chrtnického lovu.

Zkouška ověření vloh mladých chrtů v Maďarsku, kde je chrt již běžným loveckým plemenem v rukách myslivců. Foto archiv autora

KLUB CHRTNÍKŮ

O obnovení, zachování a rozvoj chrtnictví jako nedílné součásti kulturních a myslivecých tradic a také o uchování a využívání původních genetických zdrojů plemen chrtů, především jejich užitkových vlastností, se u nás snaží Klub chrtníků, z. s., založený v roce 2023. Mezi jeho cíle patří zejména:

- možnost skládat s chrty lovecké zkoušky – klubem byla navržena definice lovecké upotřebitelnosti chrtů a sestaven Zkušební řád pro polní zkoušky chrtů, který bude předložen Českomoravské kynologické jednotě a Českomoravské myslivecké jednotě ke schválení.
- pořádat chrtnická setkání – společenské akce s důrazem na zachovávání tradic chrtnictví – klubem bude vydána kniha Chrtnictví v myslivecké praxi, pojednávající o historii chrtnictví, tradicích, výcviku a použití chrta jako loveckého psa.
- možnost nominovat chrtnictví na seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky – klub bude jak nositelem statku, tak navrhovatelem a za tímto účelem připravuje knihu Chrtnictví – zapomenuté umění lovu.

Snaha o zápis chrtů do přehledu plemen, která mohou získávat loveckou upotřebitelnost, není iniciována pouze touhou lovit s chrty, ale především snahou o znovuobnovení chrtnictví jako součásti české myslivosti, možnosti vytvořit komunitu lidí se stejnými zájmy a společně usilovat o splnění stanovených cílů.

Znak Klubu chrtníků vychází z pozlaceného rytého měděného medailonu, na kterém je vyobrazen pacholek s lesním rohem vedoucí chrta. Medailon byl nalezen v Limoges ve Francii a pochází z let 1240–1260. Foto autor

VLIV CHRTNICKÉHO ZPŮSOBU LOVU NA ZVĚŘ

Přirozenou reakcí a obranou zvěře před predátory, tedy i před lovícími chrty, je útěk. Jde o adaptivní chování vyvinuté evolucí. Ze zprávy britské Veterinární asociace pro management volně žijících živočichů (Veterinary Association for Wildlife Management) vyplývá, že: „(...) je nepravděpodobné, aby lovená zvěř trpěla úzkostí z pronásledování. Savci, s výjimkou primátů, mají pouze základní prefrontální kůru, klíčovou část mozku aktivní v abstraktním myšlení a uvažování". To potvrzuje i závěr Spolku pro péči o obyvatele Greenfieldu (Greenfield Residents Welfare Society): „(...) očekávání

Běžný výsledek celodenního honu s 12 chrty v honitbě na jihu Maďarska bohatě zazvěřené zajíci. Zajíc se tam loví výhradně na společném honu plouzením, což je v chrtnictví nejvyšší typ lovu. Jde o společenskou událost, která slouží k určitému srovnání kvality jednotlivých psů, kdy mohou ostatní chrtníci vidět jejich výkony na živé zvěři. Není výjimkou, že během celého dne se uloví jediný, nebo také žádný zajíc. Ulovení zajíce není primárním účelem chrtnictví již 2000 let. Foto archiv autora

Chrt při pronásledování zajíce. Foto Facebook Klubu chrtníků

vymyšleného scénáře v budoucnosti může být jedním ze způsobů, jak popsat obavy a úzkost, které jsou zvláštně lidské."

Je třeba poznamenat, že při lovu s chrty nedochází k ponechání poraněné zvěře naživu. Chrt ji buď chytí a usmrtí, nebo neporaněná zvěř uniká. Pokud je chycena, smrt nastává díky obrovské silové převaze chrtů lovících v páru okamžitým zadávením nebo v důsledku masivního poranění hrudníku a břicha.

Lov s chrty je přirozenou a nejhumánnější metodou kontroly populace zvěře a plní životně důležitou funkci selekce, při níž jsou slabí, nemocní a zranění jedinci odhaleni a rychle odstraněni. To potvrdili i vědci ze Severcova institutu ekologie a evoluce na Ruské akademii věd v Moskvě ve studii s názvem Faktory ovlivňující lovecký úspěch dravce: model s chrty. Zjistili, že lovec byl schopen vizuálním posouzením zvěře odhalit špatný zdravotní stav sajgy tatarské pouze v pěti případech z 38 a v případě zajíce polního ani jednou. Do studie bylo zahrnuto celkem 596 chrtů při 282 loveckých epizodách, při nichž ulovili 35 zajíců. Úspěšnost lovu je tedy v průměru 12 %, v poměru k počtu pronásledování, a 6 % vzhledem k počtu chrtů zapojený do lovu. Zvířata ulovená chrty, na rozdíl od těch ulovených lovci, vykazovala široké spektrum abnormalit tělesného stavu (sajgy) a nízký index tuku v ledvinách (zajíci). Pitvy prokázaly, že všechny sajgy (100 %) ulovené chrty měly různé změny na vnitřních orgánech.

Autor:
Martin Říha, Klub chrtníků

ThermTec

HUNT PRO

LUXUS PŘI KAŽDÉM LOVU

NOVINKA

NOVÁ ÉRA

v termovizních předsádkách

CENA VČ. DPH OD:

51 219,00 KČ

NETD≤15mK
přesné vidění

OLED displej s rozlišení
1920x1080 px při 4,5 μ

Vyměnitelné a nabíjecí
baterie

AI kalibrace
s bezuzávěrkovým
obrazovým systémem

Design 2 v 1:
předsádka a monokulár

Lehký a kompaktní
s hmotností 399 g

ThermTec Outdoor CZ & SK
thermtec_czsk

+421 940 518 666
www.thermeyetec.cz
sales@thermeyetec.cz